

De zinvraag. De mens kan God kennen

De zinvraag (De mens kan God kennen).

De vraag naar de zin van het leven.

- Overal en altijd hebben mensen zich de vraag gesteld: “Wat is de zin van mijn leven? Waarom besta ik? Wat is de zin van deze wereld?”
 - ▶ De vraag “**waarom?**” komt eigenlijk vanzelf naar boven als men de wereld beschouwt en zich verwondert over de dingen die ik in deze wereld aantref. Het is de meest fundamentele vraag die een mens te beantwoorden heeft.
- M.n. bij lijden en dood stelt men de vraag: “waarom?”, “waaraan heb ik dat verdiend?”
- Ziekte, angst, bedreiging, leed, het voorkomen van rampen, onrecht, oorlog, bedreiging, het heengaan van een geliefde confronteren ons -of wij willen of niet- met de vraag naar de zin van het leven.

De vraag naar de zin van het leven.

De vele antwoorden die de mens zelf bedacht heeft.

- Als wij een blik om ons heen werpen en kijken hoe men op deze vraag een oplossing geeft dan zien wij:
 - ▶ Sommigen leven zo oppervlakkig dat die vraag nauwelijks aandacht krijgt.
 - ▶ de een probeert van het leven te genieten, om de levensvraag uit de weg te gaan.
 - ▶ een ander laat zich compleet meedrijven op de stroom van opvattingen die in zijn omgeving in zijn. Hij geeft zich als het ware over aan de tijdsgeest, aan de men- dictatuur van zijn omgeving.
 - ▶ een vierde wordt radeloos als hij met deze vraag geconfronteerd wordt en zoekt zijn toevlucht in bezit, drugs, zelfmoord, alcohol, genot op alle mogelijke terreinen.
 - ▶ sommigen ontwikkelen een zekere dadendrang tot wereldverbetering (idealisten): bv. het redden van zeehonden, of opkomen voor de rechten van de vrouw (de jonge E. Stein).

De vraag naar de zin van het leven.

De vraag naar het bestaan van God

- Bij de zoektocht naar een antwoord stuit de mens onvermijdelijk ook op de vraag: bestaat God?
 - ▶ Of anders geformuleerd: “Wat is de grond van mijn bestaan?” “Is er misschien een God?” “Bemoeit die God zich met deze wereld, kan ik Hem kennen?” Of vragen zoals: “is dit leven het einde, of bestaat er leven na de dood?” “Hoe kan ik verlossing vinden uit mijn zondigheid?” “welke normen moet ik in mijn leven hanteren?”
- Alhoewel het bestaan van God niet zonder meer evident is, is het toch zo dat Zijn bestaan door de meeste mensen (behalve in de laatste 150 jaar in West-Europa) als vanzelfsprekend wordt aangenomen en dat het gezond verstand gebiedt erin te geloven.
 - ▶ Dit geloof echter confronteert ons ook met vragen en eist verheldering en verdieping. Het is niet zo dat (methodische) twijfel eerst komt en dan pas een eventueel geloof in het bestaan van God.

De vraag naar de zin van het leven.

De vraag naar het bestaan van God (lijden)

- M.n. in situaties van lijden zal de vraag naar God opkomen. De Engelse schrijver C.S. Lewis formuleerde dat:

“God fluistert tot ons in onze vreugde, Hij spreekt tot ons in ons geweten; maar Hij roept luid in ons lijden. Het lijden is de megafoon om de wereld wakker te roepen.”

De vraag naar de zin van het leven.

De grote antwoorden

- Omdat elke mens een antwoord moet geven op deze fundamentele filosofische vraag en omdat het mensenleven kort is en de mens beperkt ligt het voor de hand dat de verschillende antwoorden van mensen in verschillende culturen hun neerslag hebben gevonden in verschillende religies.
- ▶ Hier kunnen wij even opmerken dat het geloof in God oorspronkelijk lijkt en a.h.w. spontaan door elke mens aanvaard wordt. Het lijkt dat dit geloof in God pas in tweede instantie zijn neerslag gevonden heeft in verschillende vormen van religie. Deze “secundaire” religies versluieren vaak het “spontane” weten van God versluieren. (W. Schmidt)

De vraag naar de zin van het leven.

De grote antwoorden

- Primitieve volkeren hebben in de kosmos tekens gezien die hen naar een hogere werkelijkheid verwijzen: bv. de ononderbroken terugkeer van de jaargetijden, de sterrenhemel, de regenval die vruchtbaarheid geeft, de zon en de maan
- ▶ Hierbij moeten wij bedenken dat in een pre-technische tijd het symbolische en op eerste zicht geheimzinnige karakter van deze dingen veel duidelijker gezien werd dan in een tijd waarin deze dingen natuurwetenschappelijk bestudeerd en verklaard kunnen worden en waarin het Christendom, gedurende bijna twee millenia een grote vrijheid t.o.v. de natuur en het numineuze enz. gebracht heeft.

De vraag naar de zin van het leven.

De grote antwoorden

- De primitiefste vormen zijn: animisme, totemisme en andere anthropomorfe godsopvattingen.
 - ▶ het toeschrijven van “goddelijke” krachten aan bergen, stromen, dieren enz. .
 - ▶ In het totemisme gaat het om een mystische verbondenheid met een totem (meestal een diersoort). Totemisme op zich is geen religie. Meestal gaat dit alles hand in hand met een magisch proberen om invloed te krijgen op de omgeving en zelfs op de godheden. (Sjamanisme)
- Nb. hier stuiten we op veel problemen. Immers we kennen enkel primitieve stammen zoals die **nu** bestaan.
- Wij kennen de absoluut primitieve stam en religie niet, tenzij in zoverre die gereconstrueerd wordt op basis van onze eigen vooronderstellingen.

De vraag naar de zin van het leven.

De grote antwoorden in de hogere culturen zijn

- immanentisme:
 - ▶ alles is binnen deze wereld (bv. boeddhisme, hindoeïsme).
- monisme:
 - ▶ alles is één (Griekse filosoof Plotinus (204/5-270), Spinoza (1632-1677)).
- pantheïsme:
 - ▶ alles wordt als een deel van God gezien (vaak nauwelijks van het monisme te onderscheiden).
- polytheïsme:
 - ▶ veelgodendom (anthropomorf).
- dualisme:
 - ▶ er zijn twee eerste principes: één goed en één kwaad.

De vraag naar de zin van het leven.

De grote antwoorden in de hogere culturen zijn (2)

- Alle religieuze overtuigingen hebben ook
 - ▶ gedragsregels (aanvankelijk zijn moraal en rituele gebruiken één geheel)
 - ▶ riten
 - ▶ offers
 - ▶ uitgedacht om deze God (of goden of hogere macht(en)) te vriend te houden en om eventueel kwaad af te weren.
- Resten hiervan vinden wij nog steeds in onze moderne wereld:
 - ▶ astrologie,
 - ▶ spiritisme,
 - ▶ magie,
 - ▶ New Age,
 - ▶ belangstelling voor het occulte.
- Dit denken heeft aanleiding gegeven tot de grote wereldgodsdiensten zoals hindoeïsme, boeddhisme, Islam, de Chinese godsdiensten, enz. .

De vraag naar de zin van het leven.

Het antwoord van God zelf aan het Joodse volk.

- In één volk was minstens 500 jaar vóór Christus het geloof in één enige God en Schepper aanwezig was, nl. in het Joodse volk.
 - ▶ het monotheïsme is zeker dominant vanaf ca 550 vóór Christus (de tijd van de ballingschap).
 - ▶ Het Joodse volk en het Christendom laten wij voorlopig buiten beschouwing omdat wij als Christenen geloven dat hier God op een bijzondere manier aan het werk was via Zijn Openbaring.
 - Hun oplossing van de zinvraag mogen wij dus niet rangschikken bij de andere antwoorden die louter door mensen uitgedacht zijn.
 - In dit volk geeft God zelf antwoord op de zinvraag. Hij doet dit geleidelijk in hun geschiedenis zoals wij zullen zien.
- Wij zullen ook zien dat God meer deed dan enkel deze zinvraag definitief beantwoorden. Hij bracht ook verlossing enz. .

De vraag naar de zin van het leven.

Het zoeken naar God in het oude Griekenland.

- Overal hebben wijzen en wijsgeren gezocht naar een oplossing voor de vraag naar de zin van het bestaan.
- De Griekse filosofen, die de basis legden voor het denken in het Westen, stelden vanaf de zesde eeuw vóór Christus de vraag naar God en naar het eerste beginsel.
- Xenophanes van Colophon (± 570 - ± 480) dacht reeds dat God zonder moeite met de denkkraft van zijn geest alles beweegt en dat Hij steeds op dezelfde plaats blijft en zich niet beweegt .

De vraag naar de zin van het leven.

Het zoeken naar God in het oude Griekenland. (2)

- De Grieken komen niet echt los van een identificatie van het materiële heelal met het goddelijke. Een echt zuiver godsbeeld kennen zij nog niet.
 - ▶ In de vijfde eeuw vóór Christus treden de sofisten op, die de traditionele opvattingen van het Griekse godendom in vraag stellen, met als positief resultaat dat het godsbeeld uitgezuiverd werd.
 - ▶ De intellectuelen van die tijd zagen God vooral als een intellect dat het heelal beïnvloedt en bestuurt.
- Als reactie begonnen enkele filosofen godsbewijzen te ontwerpen, bv. Xenophon (± 430-354), Plato (427-347) en Aristoteles (384-322).

De vraag naar de zin van het leven.

Het zoeken naar God in het oude Griekenland. (3)

- **Plato (427-347)** kwam reeds tot de opvatting dat God goed is en dat Hij de mensen niets misgunt.
 - Opvallend is wel dat de hemellichamen (sterren en planeten) bij hem en verder in de vierde eeuw enorm veel betekenis krijgen in het Griekse denken over het goddelijke.
- **Aristoteles (384-322)** kwam tot de opvatting van God als eerste beweging -die in zelfgenoegzame zelfaanschouwing leeft-. Deze God is “denken van denken”.
 - Ook al vinden wij in Aristoteles’ opvatting nog een verre weerklank van polytheïstische opvattingen toch is zijn opvatting een hoogtepunt in het klassieke denken.
- Tot de opvatting van een persoonlijke God, die Schepper is, die zich met de wereld en de mens bemoeit is men echter niet gekomen.

De vraag naar de zin van het leven.

Enkele opmerkingen over het atheïsme.

- In vrijwel alle culturen en tijden waren er ook atheïsten (mensen die het bestaan van God loochenen). Zij het dat zij meestal een uiterst kleine groep vormden.
 - bv. in Athene in de laatste helft van de -5de eeuw en in Plato's tijd. Dit atheïsme was een begeleidend verschijnsel bij een maatschappelijke en religieuze verandering en degeneratie in Athene.
- In de Christelijke middeleeuwen was atheïsme haast ondenkbaar en vrijwel onbestaand.
- Allerlei factoren leidden tot een explosie van atheïsme aan het begin van onze jaartelling in het Romeinse Rijk en later in West-Europa in het begin van de 17de eeuw.
 - Over het atheïsme en zijn vele verschijningsvormen zullen wij nog spreken.
- Als wij de tendens goed inschatten lijkt het moderne atheïsme steeds meer de vorm van agnosticisme aan te nemen.

De vraag naar de zin van het leven.

Onze kennis van God.

- Zie projectie Godsbewijzen (Filosofie les 08)

Hoe te spreken over God?

// dit onderdeel moet nog uitgewerkt worden

- CKK 39-43

Einde